

WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 2 czerwca 2023 r.

ZP-NKWR.431.2.33.2023.AO

Pani
Edyta Śpiewak
Kierownik
Ośrodka Pomocy Społecznej
w Czarnym Borze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniach 23-24 maja 2023 r. na podstawie art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.), zwanej dalej „ustawą”, kontrolerzy z Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu Aleksandra Ogrodnik – inspektor wojewódzki, przewodniczący zespołu oraz Edyta Kubicka – starszy inspektor wojewódzki, przeprowadzili kontrolę kompleksową w trybie zwykłym w Ośrodku Pomocy Społecznej w Czarnym Borze przy ul. Kamiennogórskiej 22, zwanym w dalszej części niniejszego wystąpienia „Ośrodkiem” lub „OPS”.

Przedmiotem kontroli była organizacja systemu pracy z rodziną w gminie oraz zgodność zatrudniania asystenta rodziny z wymogami kwalifikacyjnymi określonymi w ustawie, w okresie od 1 maja 2022 r. do 23 maja 2023 r. Kontrolę przeprowadzono zgodnie z zatwierdzonym w dniu 22 grudnia 2022 r. przez Wojewodę Dolnośląskiego Planem Kontroli na I półrocze 2023 r.

W okresie objętym kontrolą, funkcję Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze pełniła Pani Edyta Śpiewak, odpowiedzialna za realizację zadań w ocenianych obszarach.

W zakresie działalności jednostki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z nieprawidłowościami, a ich uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny. Przyczyną stwierdzonych nieprawidłowości mogło być nieprzestrzeganie lub niewłaściwa interpretacja

przepisów prawa oraz niewystarczający nadzór nad realizacją zadań. Nie spowodowały one jednak skutków dla kontrolowanej działalności i ostatecznego wykonania zadań.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli pod numerem 6. Postępowanie kontrolne przeprowadzono na podstawie dokumentacji merytorycznej realizowanych zadań, aktów prawa miejscowego, dokumentacji z akt osobowych potwierdzającej kwalifikacje zawodowe pracowników, a także pisemnych oświadczeń złożonych przez kierownika OPS.

W toku przeprowadzonych czynności ustalono:

Uchwałą nr XXVI/95/2004 Rady Gminy w Czarnym Borze z dnia 21 września 2004 r. w sprawie uchwalenia statutu Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze przyjęto przedmiotowy dokument. Podkreślenia wymaga fakt, iż statut nie był zmieniany w związku z wejściem w życie ustawy, a Ośrodek nie posiadał dokumentu, z którego wynikało, iż został wyznaczony do realizacji zadań własnych i zleconych gminy w przedmiocie określonym ustawą, pomimo faktycznej ich realizacji. Powyższe stanowi uchybienie Gminy Czarny Bór.

(dowód: akta kontroli str. 22-26)

Zarządzeniem kierownika Ośrodka nr 1/2007 z dnia 23 lipca 2007 r. przyjęto Regulamin Organizacyjny Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze, który następnie został zmieniany kolejno w latach: 2007, 2014, 2019 i 2020. Zmiany Regulaminu dotyczyły struktury organizacyjnej tj. wskazywały osoby zatrudnione w Ośrodku. Pomimo ww. zmian w okresie objętym kontrolą Regulamin nadal zawierał nieaktualne dane, w tym m.in. nie ujmował stanowiska asystenta rodziny zatrudnionego w Ośrodku. W trakcie kontroli okazano jedynie upoważnienie z dnia 18 marca 2022 r., w którym Wójt Gminy Czarny Bór powołując się na art. 178 ustawy, upoważnił kierownika OPS „do prowadzenia postępowań w sprawach z zakresu wspierania rodziny oraz wydawania decyzji w tych sprawach, a także wydawania zaświadczeń i opinii w sprawach z tego zakresu”.

(dowód: akta kontroli str. 27-37)

W świetle art. 176 pkt 1 ustawy, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny. Uchwałą nr XL VIII/244/2021 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 21 grudnia 2021 r. przyjęto Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Czarny Bór na lata 2022-2024. Jako cel główny wskazano *wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji, związanych z opieką, wychowaniem i skuteczną ochroną dzieci oraz profilaktyka środowiska lokalnego w zakresie promowania społecznie pożądanego modelu rodziny*. Sporządzono także diagnozę i określono m.in. cele szczegółowe, realizatorów, partnerów i finansowanie.

(dowód: akta kontroli str. 17, 38-44)

Zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz

przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań. Rada Gminy w Czarnym Borze przyjęła Sprawozdanie z realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Czarny Bór za 2022 r. dnia 27.03.2023 r. *(dowód: akta kontroli str. 45-49)*

W świetle art. 10 ust. 1 ustawy, pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art. 190 ustawy. Gmina realizowała cele Programu Wspierania Rodziny m.in. poprzez przydzielanie asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu swoich funkcji, co było zgodne z art. 11 ustawy oraz zapewniała współpracę z pracownikami socjalnymi Ośrodka. Realizując zadanie ustawowe ujęte w Gminnym Programie Wspierania Rodziny w Gminie Czarny Bór na lata 2022-2024 oraz w myśl art. 10 ust. 3 ustawy, rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w Gminie zapewniano:

I. Konsultacje i poradnictwo specjalistyczne:

Pomoc psychologiczna dla dzieci udzielana była przez psychologa zatrudnionego w Gminnym Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Czarnym Borze w każdy wtorek w godzinach od 8.00 do 11.00. (w okresie od stycznia do kwietnia 2023 r. udzielono wsparcia 44 dzieciom). Poza tym osoby wymagające specjalistycznego wsparcia psychologicznego kierowane były przez pracowników Ośrodka do Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wałbrzychu. Powyższe zgodne jest z art. 10 ust. 3 pkt 1 ustawy.

II. Terapie i mediacje:

Z oświadczenia Kierownika OPS wynika, że pracownicy Ośrodka informowali klientów o możliwości uzyskania pomocy w formie terapii i mediacji w Centrum Higieny Psychiczej w Kamiennej Górze, z czego w okresie objętym kontrolą skorzystały 3 osoby. Informowano także o możliwości uzyskania wsparcia w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia w Wałbrzychu, gdzie dyżurują: terapeuta, psycholog, pedagog, prawnik. Z pomocy tej skorzystały 2 osoby.

III. Usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne:

Z informacji uzyskanych od Kierownika Ośrodka wynika, iż z uwagi na brak zapotrzebowania nie były prowadzone usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi. W okresie objętym kontrolą do Ośrodka nie wpłynął żaden wniosek w tym zakresie.

IV. Pomoc prawną:

Według oświadczenia Kierownika Ośrodka na terenie Gminy funkcjonuje punkt nieodpłatnej pomocy prawnej w siedzibie Biblioteki, działającej przy Centrum Kultury, czynny w każdy poniedziałek w godzinach od 10.00 do 14.00. W związku z tym, że osoba zatrudniona

w OPS jako asystent rodziny ukończyła dwuletnie uzupełniające studia w zakresie prawa, służyła ona także pomocą w tym obszarze rodzinom objętym wsparciem asystenta rodziny.

V. Grupy wsparcia:

W okresie objętym kontrolą na terenie Gminy Czarny Bór nie funkcjonowały grupy wsparcia. Jednakże istnieje możliwość uzyskania takiej pomocy w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia w Wałbrzychu, o czym według oświadczenia Kierownika klientów informowali pracownicy OPS.

(dowód: akta kontroli str. 19-20)

Ustalono, że w okresie objętym kontrolą w OPS zatrudniony był jeden asystent rodziny. Zgodnie z art. 17 ust. 3 ustawy, jego praca nie była łączona z pełnieniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie gminy, w której praca ta była wykonywana. Asystent rodziny nie prowadził także postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez gminę. Liczba rodzin, z którymi asystent prowadził w tym samym czasie pracę nie przekraczała 15 i realizowana była w miejscu zamieszkania rodziny lub miejscu przez nią wskazanym.

(dowód: akta kontroli str. 17-18,61-72)

W okresie objętym kontrolą pracą asystenta rodziny zostało wspartych łącznie 7 rodzin, z 1 rodziną praca została zakończona z uwagi na realizację zamierzonych celów.

(dowód: akta kontroli str. 61-62)

W pieczy zastępczej przebywało 4 dzieci z 4 rodzin, asystent rodziny prowadził pracę z 1 rodziną biologiczną dziecka. Z pozostałymi rodzinami dzieci przebywających w pieczy zastępczej nie prowadzono współpracy z uwagi na nieznanie miejsce pobytu rodziców.

(dowód: akta kontroli str. 50)

Kontrola wybranych akt pracy asystenta z rodziną wykazała, że:

- w przypadku, gdy Ośrodek powziął informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadzał rodzinny wywiad środowiskowy na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.). Następnie po dokonaniu analizy sytuacji rodziny, z której wynikała konieczność przydzielenia asystenta rodziny, pracownik socjalny wnioskował o powyższą formę wsparcia do Kierownika OPS;
- każdorazowo rodziny pisemnie wyrażały zgodę na współpracę z asystentem rodziny;
- wspieranie rodziny było prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem;
- zgodnie z art. 15 ust. 3 ustawy, dla każdej rodziny opracowano plan pracy z rodziną. W planach wskazano cele: główny i szczegółowe oraz działania, terminy realizacji działań i osobę odpowiedzialną za ich wykonanie, a także przewidywane efekty;

- zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy, do zadań asystenta rodziny należy w szczególności dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku i przekazywanie jej podmiotowi, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy, tj. kierownikowi ośrodka pomocy społecznej. We wszystkich przypadkach z grupy kontrolnej asystent terminowo sporządził ww. dokument i przekazał Kierownikowi OPS. Okresowe oceny sytuacji rodziny były każdorazowo pieczętowane i podpisywane przez Kierownika Ośrodka, jednak nie w każdym przypadku były one podpisywane i pieczętowane przez asystenta rodziny. Zaleca się, aby osoba sporządzająca dokument tj. asystent rodziny podpisywał się każdorazowo pod okresową oceną sytuacji rodziny.

W teczkach rodzin ponadto znajdowały się inne dokumenty wytworzone przez asystenta rodziny, a ich sporządzanie wynikało z wprowadzonej przez Kierownika „Procedury nadzoru, kontroli, współpracy oraz działań podejmowanych na rzecz rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny i pracownika socjalnego”, m.in.: analiza sytuacji wychowawczej dziecka, analiza sytuacji szkolnej dziecka, notatki asystenta rodziny, karty pracy czy dziennik wizyt w środowisku rodzinnym. *(dowód: akta kontroli str.17, 73-84)*

W świetle art. 176 pkt 3 lit. b oraz pkt 4 lit. c ustawy, do zadań własnych gminy należy organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających oraz finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające. Kierownik OPS poinformował, że Ośrodek nie podejmował działania celem pozyskania rodzin wspierających. Nie prowadzono żadnych kampanii promocyjnych bądź innych inicjatyw mających na celu informowania mieszkańców gminy o możliwości pełnienia funkcji rodziny wspierającej co stanowi nieprawidłowość. Jednocześnie według oświadczenia Kierownika Ośrodka, pracownicy socjalni mieli podczas wizyt środowiskowych promować idee rodzin wspierających. W okresie objętym kontrolą żadna rodzina nie pełniła funkcji rodziny wspierającej.

(dowód: akta kontroli str. 20)

Zgodnie z art. 176 pkt 3 lit. c ustawy, gmina ma obowiązek prowadzić placówkę wsparcia dziennego. Na terenie Gminy Czarny Bór nie funkcjonowały placówki wsparcia dziennego, co stanowi nieprawidłowość. Organ kontroli powiadomi odrębnym pismem Wójta Gminy Czarny Bór o braku realizacji zadania własnego w zakresie prowadzenia placówek wsparcia dziennego i zapewnienia w nich miejsc dla dzieci. *(dowód: akta kontroli str. 20)*

Na dzień kontroli Gmina realizowała zadanie własne w postaci współfinansowania pobytu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w stosunku do 3 dzieci. Zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 ustawy, wydatki powinny być ponoszone odpowiednio w wysokości:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W okresie objętym kontrolą odpłatność gminy za dzieci przebywające w pieczy zastępczej wynosiła 10 i 50 % kosztów. (dowód: akta kontroli str. 50-60)

Analiza akt osobowych wykazała, iż asystent rodziny posiadał kwalifikacje zgodne z art. 12 ustawy, zatrudniony był w oparciu o „umowę o świadczeniu usług” zawartą dnia 02.01.2023 r. na okres od dnia 01.01.2023 r. do dnia 30.06.2023 r. Z treści dokumentu wynika, iż zleceniobiorca zobowiązuje się do wykonywania czynności m.in. „objęcia wsparciem rodzin wskazanych przez kierownika Ośrodka, o charakterze asystenta rodziny”. W przyszłości zaleca się, by w umowie o świadczeniu usług wskazać wprost, że zleceniobiorcę zatrudnia się na stanowisku asystenta rodziny, a nie *o charakterze asystenta rodziny*, gdyż zapis ten jest mało precyzyjny. (dowód: akta kontroli str. 86, 91)

Zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy asystent rodziny jest obowiązany do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach oraz samokształcenia, art. 176 pkt 4 lit. b ustawy mówi natomiast, że Gmina ma je finansować. Ostatnie szkolenie podnoszące kwalifikacje, w jakim uczestniczył asystent rodziny miało miejsce w roku 2016. W okresie objętym kontrolą Gmina zatem nie realizowała zadania wynikającego z art. 176 pkt 4 lit. b. Sytuacja ta stanowi nieprawidłowość.

(dowód: akta kontroli str. 17)

Stosując art. 177 ustawy, w okresie objętym kontrolą Ośrodek realizował rządowe programy z zakresu wspierania rodziny m.in.: „Posiłek w szkole i w domu”, „Program Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” (dowód: akta kontroli str. 21)

W wyniku przeprowadzonej kontroli kompleksowej w trybie zwykłym Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnym Borze stwierdza się nieprawidłowości:

1. Brak poszukiwania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny wspierającej.
2. Asystent rodziny nie podnosił swoich kwalifikacji zawodowych.
3. Brak placówek wsparcia dziennego.

Wykazana pod numerem 3 nieprawidłowość leży po stronie Gminy, w związku z czym zostanie o niej powiadomiony odrębnym pismem Wójt Gminy.

W zakresie nieprawidłowości nr 1 wydaje się Ośrodkowi Pomocy Społecznej zalecenie kontrolne:

1. Należy podjąć działania zmierzające do pozyskania rodzin wspierających.

Podstawa prawna: art. 29, art. 30, art. 31 i art. 176 pkt 3 lit. b oraz pkt 4 lit. c ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2022 r., poz. 447 ze zm.)

Termin realizacji: 28 lipiec 2023 r.

W zakresie nieprawidłowości nr 2 wydaje się Ośrodkowi Pomocy Społecznej zalecenie pokontrolne:

2. Należy podjąć działania zmierzające do podniesienia kwalifikacji asystenta rodziny.

Podstawa prawna: art. 12 ust. 2, art. 176 pkt 2 i pkt 4 lit. b ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.)

Termin realizacji: niezwłocznie.

Pouczenie

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego, w tym wystąpienia niezawierającego zaleceń pokontrolnych, składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.).

Proszę w terminie do dnia **28 lipca 2023 r.** powiadomić Wojewodę Dolnośląskiego o sposobie realizacji zalecenia, uwag i wniosków przedstawionych w powyższym wystąpieniu pokontrolnym.

.....
(przewodniczący zespołu kontrolnego)

.....
(kontroler)

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO

Danuta Zawilla
ZASTĘPCA DYREKTORA WZROZDZIELU
(kierownik komórki do spraw kontroli)